

776.44:37.091.313
ID ORCID 0000-0003-4698-9785
DOI 10.33625/visnik2021.01.051

ТРАНСЗОБРАЖЕННЯ У ТВОРЧОСТІ ВІКТОРА СИДОРЕНКА

Алфорова З. І. Трансзображення у творчості Віктора Сидоренка. Метою статті є дослідження трансформації зображення як морфологічної одиниці сучасного візуального мистецтва на прикладі творчості українського художника та дослідника сучасного візуального мистецтва Віктора Сидоренка. Методологія дослідження базується на методах, розроблених у розвідках Дж. Лендсауна та С. Шофільда, С. Єрохіна та інших.

У статті представлена спроба вивчити новий тип зображення – постпосткласичне зображення, що має онтологічно трансгресивний характер. Дослідження має велике значення для розуміння сучасних морфологічних змін у візуальній сфері, інструментальній системі цих змін, що забезпечує наявність двох його взаємно опозиційних напрямків: трансгресивного та синергетичного. Автор аналізує публікації, в яких досліджується зв'язок між морфологією візуальної сфери та останніми розробками у створенні візуального простору.

Вибір творчого доробку Віктора Сидоренка як дослідницького матеріалу не випадковий. Саме у творчості цього художника можна чітко прослідкувати генезу сучасного постпосткласичного зображення та трансформацію його простору як поліморфного. Потяг до фотографії, з одного боку, та авторське кодування, з іншого, стають онтологічною особливістю авторської побудови В. Сидоренком живописного простору та подальших творчих пошуків. Певною кульмінацією цього етапу візуальної роботи митця є вже відомий повномасштабний візуальний проєкт «Жорна часу» (2003). Саме в цьому проєкті В. Сидоренко створює трансзображення як простір нового типу, в якому фотографія, інсталяція, живопис, живі предмети та відеопроєкція створюють посткласичний тип

зображення. Творчість Віктора Сидоренка – яскравий приклад генезису зображення, онтологічною особливістю якого є його трансгресивний характер. Це зображення постпосткласичного типу, живописний простір якого може складатися з класичних, некласичних та посткласичних зображень. На сучасному етапі відбулися зміни у стратегіях представлення трансзображення як такого. Основною стратегією його репрезентації є поліморфний візуальний проєкт, який синергетично об'єднує різні типи зображень, виводячи їх смисловий зміст за межі сталої візуальної форми.

Ключові слова: трансзображення, зображальний простір, морфологія сфери візуального, візуальні художні форми (візуальний проєкт), творчість В. Сидоренка.

Alforova Z. Trans-Image in Viktor Sidorenko' Creative Work. The aim of the article is to investigate the transformation of the image as a morphological unit of modern visual art on the example of the creative work of a Ukrainian artist and researcher of modern visual art Viktor Sidorenko. The research methodology is based on the methods developed in the works of J. Landsdown and S. Schofield, S. Yerokhin and others. The paper presents an attempt to study a new type of image – post-post-classical image, which has an ontologically transgressive character.

The research has important implications for understanding the modern morphological changes in the visual sphere, the instrumental system of these changes that ensures the presence of its two mutually antithetical trends: transgressive and synergetic. The author analyzes the publications in which the link between the morphology of the visual sphere and the latest developments in the creation of visual space are explored.

The choice of Victor Sidorenko's creative work as a research material is not accidental. It is in the work of this artist that the genesis of the modern post-post-classical image and the transformation of its space as polymorphic can be clearly traced. The attraction to photographicity on the one hand, and author coding, on the other, becomes an ontological feature of V. Sidorenko's authorial construction of pictorial space and in further creative searches. A certain culmination of this stage in the artist's visual work is the already famous full-scale visual project "The Mill of Time" (2003). It is in this project that V. Sidorenko creates a trans-image as a space of a new type, in which photography, installation, painting, living objects and video projection create a post-classical type of image.

The paper considers Victor Sidorenko's creative work as a vivid example of the genesis of the image, whose ontological feature is its transgressive character. This is an image of the post-post-classical type, whose pictorial space can consist of classical, non-classical and post-classical images. At the present stage, there have been changes in the strategies of representation of the trans-image as such. The main strategy of its representation is a polymorphic visual project, which synergistically combines different types of images, bringing their semantic content beyond a stable visual form.

Keywords: trans-image, pictorial space, morphology of the visual sphere, visual art forms (visual project), V. Sidorenko's creative work.

зображення, а досвід художника-постановника фільму «Анатомія дива» (режисер В. Іванов) у 1980-ті рр. поглибив знання роботи з різними типами зображень – від класичного, живописного, до кінематографічного.

Цикл В. Сидоренка «Цитохронізми» (1994–1997) зумовив прагнення митця до «розпредмечування» традиційного живописного простору і перетворення його на процесуальний. Окрім того, поява цього циклу свідчить про продовження пошуків власної авторської техніки живописного письма. «Та перша серія виникла дивним чином: у мене відбувся певний поділ – практично всі ранні роботи вже не були для мене актуальними і певні з них потім були “зруйновані” та стали матеріалом для “Цитохронізмів”, таким чином перейшли в новий етап моєї творчості», – згадує митець [11].

У «Вторгненні» (1996) проявляється авторська техніка В. Сидоренка як живописця, що експериментує в цьому монументальному полотні не тільки з композицією, кольором та іншими засобами художньої виразності, а й із межею зображального простору: вона нібито відсутня, зображення простягається «за межі» полотна. Цей ефект безмежності не тільки простору, а й часу підсилюється в «Амнезії», про яку відомий український філософ О. Босенко сказав: «Це життя, що висихає “на очах”, і схоплює митець <...> тут відбувається народження часу з нічого» [5, с. 17]. Саме в «Амнезії» відбувається перехід митця від станкового живопису до поліморфного візуального проєкту з трансгресивним зображенням.

Тяжіння до фотографічності, з одного боку, та мізанкадрування, з іншого, стає онтологічною рисою авторського побудування зображального простору у В. Сидоренка і в подальших творчих розвідках. Поява циклу живописних робіт «Ultra C» (2002–2004) – це не тільки продовження пошуку власного стилю та техніки, але й робота над певною «фотографічністю» класичного живописного зображення, надання йому ознак зображення неklasичного, модерного.

Певною кульмінацією цього етапу візуальної творчості митця стає вже славетний повномасштабний візуальний проєкт «Жорна часу» (2003). Саме у цьому проєкті В. Сидоренко створює трансзображальний простір нового типу, в якому фотографія, інсталяція, живопис, живі об'єкти та відеопроекція створюють постпосткласичний тип зображення. «Віктор Сидоренко пророкує майбутнє, нашаровуючи один на одного старі міфи – постановочні сцени його фото та відео насичені метафорами деміургічного натхнення, творчого процесу», – осмислюючи значення проєкту, констатує Вікторія Бурлака [6, с. 235].

Експеримент над зображенням, над трансформацією його простору В. Сидоренком продовжується в циклі «Левітація» (2008–2010). Двохромні зображення, в яких фігурує постать самого митця, «відпрацьовують» фотографічні ракурси-інтонації, виявляючи весь синтаксис фотографічного типу мислення.

З 2012 р. В. Сидоренко розпочинає роботу над скульптурою. Використовуючи інноваційні технології у виготовленні скульптурних зображень, митець вбачає в них не тільки окремі «картоб'єкти», а й використовує антропоморфні скульптури як частини складного синергетичного зображального простору. Синергетичний і одночасно деконструктивний візуальний проєкт В. Сидоренка «Деперсонізація» (2009) втілений як певна репрезентація атомізованого сучасного суспільства. Різнокольорові легкі скульптурні антропоморфні зображення можна розташовувати в будь-якому виставковому та повсякденному просторах, не порушуючи концепції проєкту. Виконані митцем фігури самоцінні самі по собі, але за відсутністю персоналізованих ознак одночасно й не цінні, адже уніфіковані. У сукупності ці фігури репрезентують метафору пустки Малевича, але у скульптурному виконанні. Скульптури «Людина, яка сидить» (2012), «Велика жінка» (2012) та інші – продовження експериментів митця з репрезентацією посткласичних зображень. Плюралізм, утілений у творчості В. Сидоренка, тут дозволяє звернутись до традиційної художньої форми – скульптури – та «вбудувати» її в посткласичну візуальну форму (проєкт) як сукупності простих її елементів. При цьому митець програмно йде на знищення певних смислових і візуальних атракторів та заміщення їх лакунами. Таким чином, відбувається суттєве спрощення зовнішнього зображального простору художньої форми та підсилюється символізм її внутрішнього наповнення за рахунок інтерпретацій глядачем.

Проєкт «Плафон» (2014) цікавий тим, що виявляє певний зоровий парадокс: цикл зображень, які мають чіткі межі зображального простору (коло «вписане» у квадрат), завдяки композиційним прийомам розташування фігур і серіальній зображальній «оповідності», створює цілком кінематографічний ефект процесуальності, динамічності дії візуального проєкту як окремої морфологічної одиниці.

У циклі В. Сидоренка «Амнезія» (2014) експеримент над зображальністю продовжується. Відповідаючи на запитання арткритика Р. Рублевської щодо цієї тенденції, сам художник звертав увагу на трансформацію погляду сучасного митця: «Оптиці сучасної людини притаманне фотографічне сприйняття. Ми звикли до телебачення,

кіно, до зображень, розташованих у журналах, смартфонах та інших девайсах. Тут я часто наводжу приклад “Оплакування Христа” Андреа Мантеньї. Сучасний глядач сприймає полотно так, нібито в Ісуса маленькі стопи, хоч вони абсолютно правильні з точки зору лінійної перспективи. Але з появою фотографії ми звикли дивитись на світ очима об’єктива. Якщо ти працюєш в реалістичній манері, то фотографічне бачення необхідне – воно впливає і на художника, і на глядача <...> До прикладу, випадково знайдений родинний чорно-білий архів, який пролежав у сирості, де багато негативів “попливли”, утворюючи абстрактні плями, послугували початком для створення проєкту “Амнезія”. Ця серія робіт виникла як спомин про минуле» [9].

Бажання художника з певною «оптичною точністю» повторити «першу реальність» – емпіричну – втілено у фотореалістичній живописній серії «Відображення у невідомому» (2013). Свого часу метою гіперреалістів було зобразити оточуючу емпіричну реальність не просто достовірно, а надреально. Для цього використовувалися механічні способи копіювання фотографій та збільшення їх до розмірів великого полотна (діапроекції та масштабна сітка). Фарбу зазвичай розпилювали аерографом, щоби зберегти всі особливості фотозображення, виключити прояв індивідуального почерку митця. У В. Сидоренка трансформація зображення відбувається зворотним чином: після замальовки, яка стирається, робиться основне зображення, мета якого – втілення внутрішньої процесуальності. При цьому повністю зберігається авторська техніка малюнку як такого. «Якщо казати про техніку, то на початковому етапі роботи пишуться майже традиційним способом. Потім – я їх стираю, а потім розпочинаю надавати їм “друге життя”, новий шар, додаючи написи, контури, акценти», – свідчить В. Сидоренко [11]. Цикл «Віднаходження суб’єктивності» (2017) стає продовженням пошуку місця митця (у буквальному сенсі) в зображальному просторі. Фотореалістичні зображення фігури художника «вписуються» в коло, в прямокутник тощо, а зображальний простір трансформується у сприйнятті глядача завдяки різним композиційним прийомам.

Наступні роботи українського митця: проєкт «Метаноя» (2015), «Аутентифікація» та «Несвоєчасні» (обидві 2018). «Серія “Несвоєчасні” віддзеркалює процесуальність – після того, як робота руйнується, розкладається на складові, на полотні все одно залишається зображення. Таким чином, є певна дійсність у сьогоднішній, і є мікрослід тієї реальної структури, яка стає тимчасовою <...> Я, таким чином, фіксую тимчасовий

ефект стирання образу, створюючи своєрідні палімпсести», – зазначав митець [11]. Це прагнення зафіксувати перехідний момент від програмної статичності до процесу осмислений художником у передмові до виставки цієї серії: «Таким чином, ПОЗАЧАСОВО, застигнувши на грані, момент перетворюється в череду значущих художніх протилежностей. Ці протиставлення, з одного боку, готові до злиття в одне парадоксальне ціле – ментальний фантом, з іншого боку, вони слугують візуалізацією деконструкції минулого в сучасному суспільстві» [8].

Висновки. Отже, творчий доробок Віктора Сидоренка є яскравим прикладом генези зображення, чією онтологічною рисою стає його трансгресивний характер. Це доробок постпосткласичного типу, чий зображальний простір може складатись із класичних, некласичних та посткласичних зображень. На сучасному етапі відбулися зміни й у стратегіях репрезентації трансзображення як такого. Основною стратегією його репрезентації став поліморфний візуальний проєкт, який синергетично об’єднує переховані типи зображень, виводячи їх смислове наповнення за межі сталої візуальної форми.

Література:

1. Алферова З. Репрезентация визуального искусства: парадоксы постмодерна. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. Харків, 2006. Вип. 4/6. С. 91–94.
2. Алфьорова З. І. Візуальне мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав. : 26.00.01 / Харківська державна академія культури. Харків, 2008. 40 с.
3. Алфьорова З. І. Стратегії еволюції нарративних форм в аудіовізуальному мистецтві під впливом процесійного світобуття. *Екранна творчість в сучасному медіа культурному просторі. Образ шахтарського краю в екранних мистецтвах (історія, теорія, сучасність)* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27–28 листопада 2016 р. Київ, 2016. С. 17–24.
4. Алфьорова З. І., Первишева І. Б. Пластичне мислення в художній культурі на межі ХХ–ХХІ ст. : зміни в принципах монтажності. *Культура України. Сер. : Мистецтвознавство*. Харків, 2016. Вип. 54. С. 308–322.
5. Босенко А. Оправдание времени как искусство забывать. Виктор Сидоренко и его / наше время. *Сучасне мистецтво*. 2012. Вип. 8. С. 17–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_myst_2012_8_5 (дата звернення : 26.10.2020).
6. Герой, Об’єкт, Фантом Віктора Сидоренка / концепція і заг. ред. : О. Клековкін, В. Сидоренко ; упоряд. : О. Горшков, А. Пучков. Київ : ArtHuss, 2019. 240 с.
7. Ерохин С. В. Искусственное искусство. *Вестник Московского государственного областного университета. Сер. : Философские науки*. 2009. № 4. С. 96–100.
8. *Персональний сайт художника та дослідника сучасного візуального мистецтва Віктора Сидоренка*. URL: <http://sydorenko.gallery/> (дата звернення : 26.10.2020).
9. Рублевская Р. Развитие персонажа важнее, чем развитие процесса : интервью с Виктором Сидоренко. *Art Ukraine*.

- 22.03.2016. URL: <https://artukraine.com.ua/a/viktor-cidorenko--razvitie-personazha-vazhnee-chem-mekhanika-processa/#.YAp9JfkzBIU> (дата звернення : 26.10.2020).
10. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань : розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть. Київ : ВХ [студіо], 2008. 188 с.
  11. Федорина В. Чувство времени Виктора Сидоренко : [интервью с художником В. Сидоренко]. *Kyiv Daily*. 09.09.2020. URL: <https://kyivdaily.com.ua/viktor-sidorenko/> (дата звернення : 23.10.2020).
  12. Landsdown J., Schofield S. Expressive rendering : a review of nonphotorealistic techniques. *IEEE Computer Graphics and Applications*. 1995. Vol. 15, no. 3. P. 29–37. DOI: 10.1109/38.376610
- References:**
1. Alforova, Z. (2006). Reprerentatciia vizualnogo iskusstva: paradoksy postmoderna [Visual Art Representation: The Paradoxes of Postmodernity]. *Traditions and innovations in the higher architectural-artistic education*, 4/6, 91–94. [In Russian].
  2. Alforova, Z. (2008). *Vizualne mystetstvo kintsia XX – pochatku XXI stolittia* [Visual art of the late XX – early XXI century]. (Extended abstract of Doctoral dissertation). Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
  3. Alforova, Z. (2016). Stratehii evoliutsii naratyvnykh form v audiovizualnomu mystetstvi pid vplyvom protsesiinoho svitobuttia [Strategies for the evolution of narrative forms in audiovisual art under the influence of processional worldbeing]. In *Ekranna tvorchiist v suchasnomu media kulturnomu prostori. Obraz shakhtarskoho kraiu v ekrannykh mystetstvakh (istoriia, teoriia, suchasnist)* [Screen creativity in the modern media cultural space. The image of the mining region in the screen arts (history, theory, modernity)]: *Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference* (pp.17–24), Kyiv National I. K. Karpenko-Kary Theatre, Cinema and Television University. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
  4. Alforova, Z. & Pervysheva, I. (2016). Plastychnye myslennia v khudozhnii kulturi na mezhi XX–XXI st.: zminy v pryntsyakh montazhnosti [Plastic thinking in the artistic culture at the turn of the millennium: Changes in the montage principles]. *Kultura Ukrainy. Series: Art history*, 54, 308–322. [In Ukrainian].
  5. Bosenko, A. (2012). Opravdanie vremeni kak iskusstvo zabyvat. Viktor Sidorenko i ego / nashe vremia [Justification of Time as the Art of Forgetting. Victor Sidorenko and his / our time]. *Suchasne mystetstvo*, 8, 17–40. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_myst_2012_8_5. [In Russian].
  6. Klekovkin, O. & Sydorenko, V. (Eds.). (2019). *Heroi, Ob'iekt, Fantom Viktora Sydorenka* [Viktor Sydorenko's Hero, Object, Phantom]. Kyiv: ArtHuss. [In Ukrainian].
  7. Erokhin, S. (2009). Iskusstvennoe iskusstvo [Artificial art]. *Bulletin of Moscow Region State University. Series: Philosophy*, 4, 96–100. [In Russian].
  8. *Personal site of the artist and researcher of modern visual art Viktor Sidorenko*. Retrieved from <http://sydorenko.gallery/>. [In Ukrainian].
  9. Rublevskaia, R. & Sidorenko, V. (2016, March 22). Razvitie personazha vazhnee, chem razvitie protcessa [Character development is more important than process mechanics] [Interview]. *Art Ukraine*. Retrieved from <https://artukraine.com.ua/a/viktor-cidorenko--razvitie-personazha-vazhnee-chem-mekhanika-processa/#.YAp9JfkzBIU>. [In Russian].
  10. Sydorenko, V. (2008). *Vizualne mystetstvo vid avanhardnykh zrushen do novitnikh spriamuvan: rozvytok vizualnoho mystetstva Ukrainy XX–XXI stolit* [Visual art from avant-garde shifts to new directions: development of visual art of Ukraine of the XX–XXI centuries]. Kyiv: VKh [studio]. [In Ukrainian].
  11. Fedorina, V. & Sidorenko, V. (2020, September 9). Chuvstvo vremeni Viktora Sidorenko [Sense of time Viktor Sidorenko] [Interview]. *Kyiv Daily*. Retrieved from <https://kyivdaily.com.ua/viktor-sidorenko/>. [In Russian].
  12. Landsdown, J. & Schofield, S. (1995). Expressive rendering: a review of nonphotorealistic techniques. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 15(3), 29–37. doi: 10.1109/38.376610